

PRAVNI FAKULTET
UNIVERZITETA „DŽEMAL BIJEĐIĆ“ U MOSTARU

ZBORNIK RADOVA

Drugi međunarodni naučni skup

DANI PORODIČNOG PRAVA

„Najbolji interes djeteta u zakonodavstvu i praksi“

Mostar, 29. i 30. 11. 2013. godine

Mostar, 2014.

Drugi međunarodni naučni skup

DANI PORODIČNOG PRAVA
 “Najbolji interes djeteta u zakonodavstvu i praksi”

Izdavač - Publisher

Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru
 Law faculty of University Džemal Bijedić Mostar

Glavni urednik - Editor in Chief

Prof. dr. Suzana Bubić

Uredništvo - Editorial Board

prof. dr. Suzana Bubić, glavni i odgovorni urednik - Editor in Chief,
 prof. dr. Zoran Ponjavić, prof. dr. Nenad Hlača, doc. dr. Anita Duraković,
 doc. dr. Maja Čolaković

Adresa uredništva: Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru,
 Mostar, Maršala Tita b.b.

Predgovor 8

**NAJBOLJI INTERES DJETETA U KONTEKSTU ODNOSA
 RODITELJA I DJECE** 9

Suzana Bubić
 Standard najbolji interes djeteta i njegova primjena u kontekstu ostvarivanja
 roditeljskog staranja 11

Zoran Ponjavić i Veljko Vlašković
 Koncept najboljeg interesa deteta unutar Haške konvencije o građansko-
 pravnim aspektima međunarodne otmice dece 32

Nenad Hlača
 Vjerski odgoj djece, prava djeteta i obrezivanje djece 50

Maja Čolaković
 Religijsko opredjeljenje roditelja vs. najbolji interes djeteta u ostvarenju
 njegovog prava na tjelesni integritet 67

Anita Duraković
 Uredba Brussels IIa u svjetlu prakse Suda EU 83

Darko Radić
 Najbolji interes djeteta u relaciji djeteta sa roditeljima 100

Željko Galić
 Pravo na saznanje podrijetla i najbolji interes djeteta 114

Boris Krešić
 Određivanje visine izdržavanja u praksi Centra za socijalni rad Tuzla 130

**NAJBOLJI INTERES DJETETA U DRUGIM OBLASTIMA
 PORODIČNOG PRAVA, ODNOSNO PRAVA** 141

Dušica Palačković
 Istražno načelo u porodičnim sporovima kao izraz najboljeg interesa deteta 143

Udzejna Habul
 Primjena standarda 'najbolji interes djeteta' u starateljskoj zaštiti djece bez
 roditeljskog staranja 157

KONCEPT "NAJBOLJEG INTERESA DETETA" UNUTAR HAŠKE KONVENCIJE O GRAĐANSKOPRAVNIM ASPEKTIMA MEĐUNARODNE OTMICE DECE

U radu će se analizirati odnos Haške Konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice dece prema "najboljem interesu deteta", kao fundamentalnom principu porodičnog prava. Tačnije, ukazaće se na prostor koji navedena Konvencija ostavlja za ostvarivanje principa "najboljeg interesa deteta" unutar sopstvenog mehanizma primene. Premda doneta gotovo deceniju ranije od Konvencije o pravima deteta, Haška Konvencija je prepoznala potrebu da se "najbolji interes deteta" zaštititi na određen način. U tom smislu, Haška Konvencija konstituiše pravnu pretpostavku kako je u "najboljem interesu deteta" da se što hitnije vrati u državu uobičajenog boravišta. Individualizacija "najboljeg interesa deteta" se ostvaruje preko propisivanja izuzetaka od obaveza hitnog povratka deteta u vidu osnova za obaranje navedene pravne pretpostavke. U radu se ukazuje kako nacionalni organi koji odlučuju o povratku deteta uglavnom restriktivno primenjuju pomenute izuzetke kako ne bi urušili osnovni mehanizam Haške Konvencije. Međutim, od vremena donošenja navedene Konvencije, snaga principa "najboljeg interesa deteta" je značajno narasla, te se nacionalnim vlastima ostavlja sve više prostora da izuzetke od obaveze povratka deteta tumače šire i elastičnije, što može ozbiljno uzdrmati proceduralne ciljeve kojima Haška Konvencija teži.

Ključne reči: Haška Konvencija, otmica deteta, najbolji interes deteta, pravna pretpostavka, izuzeci

1. Uvod

Prekogranično odvođenje dece je složen problem, koji predstavlja izvor kako pravnih, tako i političkih sukoba među državama. Može se reći kako gotovo nijedna zemlja, niti nacija nije uspela da pomenuti problem izbegne. S obzirom na naglašen međunarodnopravni element problema, postalo je jasno kako efikasan odgovor na prekogranično odvođenje dece može doći samo kao posledica zajedničke i usaglašene aktivnosti svih država na međunarodnom planu. Upravo takvi koordinirani naponi iznedrili su Hašku Konvenciju o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice dece (u daljem tekstu Haška Konvencija), usvojenu u Hagu 25. oktobra 1980. godine, kao prvi i najznačajniji međunarodni ugovor u domenu prekograničnog odvođenja dece¹.

¹ Prema izveštaju The Hague Conference on Private International Law do sad ima ukupno 90 potpisnica ove Konvencije, dostupno na: www.hcch.net/index_en.php, 14. 10. 2013.

Navedena Konvencija se razlikuje od svih drugih u međunarodnom privatnom pravu po tome što njen cilj nije da unificira pravila u slučaju sukoba zakona, niti da uspostavi pravila u pogledu sukoba nadležnosti. Naprotiv, ona je instrument saradnje između država sa ciljem momentalnog povratka deteta.² U Konvenciji se insistira na uspostavljanju ranijeg stanja koje je postojalo do momenta odvođenja deteta, tj. njegov povratak u uobičajeno mesto boravka, a tek potom na rešavanju spornih pitanja, koja se tiču, pre svega, vršenja roditeljskog prava.³ U svakom slučaju, nijedan drugi organ ne bi trebao rešavati pitanja vršenja roditeljskog prava, osim onog koji je nadležan u mestu uobičajenog boravišta deteta. Na ovaj način, uspostavljanjem predašnjeg stanja, što je osnovni cilj Haške Konvencije, žele se obeshrabrili svi oni koji bi odvodili decu preko granice sa svim praktičnim i pravnim posledicama.

Shodno tome Haška Konvencija nudi mehanizam kojim se savladavaju problemi koji nastaju kao posledica sukoba roditelja oko vršenja roditeljskog prava i odvođenja deteta u drugu državu. U ovom slučaju postoji potreba da se zaštiti dete kao prirodno najranjiviji i, po pravilu, posredni akter sukoba njegovih roditelja. U tom smislu, opravdano se može postaviti pitanje da li je povratak deteta uvek u "najboljem interesu deteta", što je jedan od osnovnih principa iz Konvencije o pravima deteta⁴, koji mora biti uvek primenjen u postupcima kada se odlučuje o njegovim pravima. Postoji realna bojazan da pozivanje na jedan ovakav krajnje neodređen i širok princip⁵ može postati za sud samo izgovor da ne primeni pravo,⁶ odnosno, zgodno opravdanje za svaku sudsku odluku, naročito onu kojom se odbija povratak deteta u zemlju u kojoj dete ima "uobičajeno boravište".⁷

U radu će biti izneti argumenti kojima se navedena bojazan potkrepljuje, čime se može dovesti u pitanje sistem ustanovljen Haškom

² Fiorini, A., 'Enlèvements internationaux d'enfants - solutions internationales et responsabilités étatiques', McGill Law Journal, Vol. 51, No. 2, 2006, str. 279 - 326, na str. 283.

³ Pored ove Konvencije postoje i druge, regionalne, sa gotovo identičnim ciljevima. Kao što su Evropska Konvencija o priznanju i izvršenju odluka koje se tiču roditeljskog staranja i ponovnom uspostavljanju odnosa staranja, od 20. maja 1980., CETS 105; Međamerička konvencija o međunarodnom povratku dece, od 15. jula 1989, OAS Treaty Series 70.

⁴ Konvenciju je ratifikovala SFRJ (Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 15/90), a preuzela SRJ (Službeni list SRJ, br. 4/96 i 2/97).

⁵ Pogotovo ako se uzme u obzir da se pravna norma zasnovana na "najboljem interesu deteta" pre podseća na jednu socijalnu paradigmu a ne na konkretnu pravnu normu. See Elisa Pérez-Vera, E., *Explanatory Report on the 1980 Hague Child Abduction Convention*, para. 21, available at: www.hcch.net/upload/expl28.pdf, 18. 10. 2013.

⁶ Da parafraziramo reči Profesorice Rubellin Devichi koja je davno napisala « donner au juge le droit de se déterminer en fonction de l'intérêt de l'enfant, c'est lui donner le droit de ne pas appliquer le droit », Rubellin Devichi, J., "Le principe de l'intérêt de l'enfant dans la loi et la jurisprudence françaises", Revue française des affaires sociales, Vol. 48, No. 4, 1994, str. 157-193, na str. 163.

⁷ Prema čl. 3.st.1. radne verzije Zakona o građanskopravnoj zaštiti od nezakonitog prekograničnog odvođenja i zadržavanja koji je izradilo Ministarstvo pravde Republike Srbije "pod uobičajenom boravištem deteta, u smislu ovog zakona, podrazumeva se mesto u kojem je dete integrisano u društvenu i porodičnu sredinu". O pomenutoj radnoj verziji detaljno videti: Kovaček - Stanić G., "Porodičnopravni aspekti međunarodne, roditeljske otmice dece", *Analiza Pravnog fakulteta u Beogradu* 2/2012, str. 74 - 94.

